

Popis trasy

Stezka začíná v Cirkvicích, kam dojedeme z centra Ústí nad Labem městskou hromadnou dopravou (autobus č. 17 nebo 27 od hlavního vlakového nádraží) – vpravo se vydáme do obce a po cyklostezce dolu k Labi a odpočívadlu (zastavení 1), odkud je krásný pohled na kostel sv. Barbory v Dubicích, který se tyčí vysoko nad hladinou Labe – vrátíme se zpět obcí ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie (zastavení 2). Pokračovat budeme po cyklostezce na můstek přes železnici a vlevo stále po cyklostezce. Až vyjdeme z lesa, otevře se nám výhled na Labské údolí (zastavení 3). Po pár set metrech dojdeme do Sebužína k turistickému rozcestníku – dále nás povede žlutá značka vzhůru obcí k Rytině soutěsce (zastavení 4), při pohledu zpět se nám otevře pohled na Sebužín a jeho okolí. Dalším výstupem po žluté až na lesní cestu je po trase několik nádherných výhledů na České středohoří (zastavení 5). Budeme pečlivě sledovat turistické značení, cesta vede členitým terénem nad údolím Labe a v některých úsecích je nutné se pohybovat se zvýšenou opatrností – cestou nás čeká v polovině úseku obtížnější sestup do rokle a překročení Němčického potoka. Po necelých dvou kilometrech dojdeme do Brné (zastavení 6) na zastávku MHD – přejdeme silnici, odbočíme vlevo po zelené značce na Zlatou stezku a mezi vilami a zahradami dojdeme až ke křižovatce pod hradem Střekov (zastavení 7) – odbočíme vlevo na žlutou značku a sejeme dolů k hlavní silnici – po přechodu křižovatky ukončíme na druhé straně naše putování v Malířském koutku (zastavení 8), ze kterého v minulosti romantičtí malíři malovali hrad Střekov. Zpět do centra můžeme dojít cca 3 km pěšky po Labské stezce a přes most Dr. E. Beneše, nebo použít městskou hromadnou dopravu ze zastávky „Pod Hradem“ v Litoměřické ulici, která je vzdálena 100 m vlevo od Malířského koutku.

Délka trasy je 11,5 km. Z Cirkvic do Sebužína se jde po zpevněné cyklostezce. Další úsek je veden po turisticky značených cestách. Ze Sebužína nejdříve po žluté do Brné a dále po zelené značce Zlatou stezku na křižovatku pod hradem Střekov. Vlevo dolů do Malířského koutku dojdeme po žluté značce. Zpět do centra se vrátíme městskou hromadnou dopravou ze zastávky „Pod Hradem“.

Cesta je středně náročná, není vhodná pro vozičkáře. Pro cyklisty je sjezdná mimo žlutě značenou turistickou trasu ze Sebužína do Brné.

Carl Wilhelm Arldt - Pohled na Ústí nad Labem

dva vodopády. Krajinu celého Polabí, od pramene v Krkonoších až po ústí Labe do Severního moře, systematicky popsala kniha „Elbstrom“, která byla vydána v Drážďanech v roce 1845 s 82 celostránkovými litografiemi od řady významných grafiků. Na znamenitých vyobrazeních je zde zachycena také krajina Labe v Českém středohoří těsně před proměnou, kterou způsobila obrovská povodeň v roce 1845 a následné velké železniční stavby. Jejich hlavním autorem byl saský grafik Carl Wilhelm Arldt (1809–1868).

Penzion Srdíčko v Brné

Hrad Střekov

Carl Croll a Ferdinand Lepié

Hrad Střekov byl založen ve 2. desetiletí 14. století, kdy zde jeho nejstarší část postavil rytíř Petr. Hrad měl střežit přilehlý vodní tok a zajistit vybírání cla. Roku 1319 předal král Jan Lucemburský hrad Střekov dědičným Vartenberkům. Poté se správci hradu často střídali. V roce 1563 se jeho dědičnými správci stali páni z Lobkovic, těm patří hrad až po dnešní dny. Za první branou se nachází přední hrad, původně ze 14. století, s gotickým obytným palácem. Bývala tady asi

Ferdinand Lepié - Hrad Střekov

také hradní kaple. Na nejvyšším místě hradu byla postavena štíhlá okrouhlá dvoupatrová věž, za účelem sledování dopravního ruchu na Labi. To bylo nutné pro zajištění výběru labského cla, které se vybíralo přímo pod hradem. Z větší části se dochoval také patrový obytný věžovitý palác. Z původní horní části hradu se dochovaly pouze zbytky opevnění, především z počátku 16. století. V 1. polovině 19. století na hradě pobývali romantičtí básníci Karel Hynek Mácha a Theodor Körner. Zaujal také skladatele Bedřicha Smetanu, hudební skladatel Richard Wagner zde hledal inspiraci, když psal operu „Tannhäuser“. Romantická atmosféra hradu ho nakonec nadchla tak, že sám na sebe navlékl prostěradlo a za úplňku se promenoval po hradbách. Zájem o středověkou zříceninu donutil majitele ke stavebním aktivitám, už okolo roku 1830 byla na hradě zřízena restaurace a po mnoha dalších úpravách je hrad vlastně do dnes cílem desetitisíců návštěvníků z celého světa. Stal se symbolem města i celého Labského údolí. Na

Carl Croll - Bouře nad Střekovem

své obrazy ho malovali známí malíři, například kolem roku 1840 vytvořil několik romantických maleb hradu Střekov Carl Robert Croll (1800–1863), rodák z Drážďan, který žil v severozápadních Čechách v letech 1824–1843. Pracoval často pro teplického knížete Karla Josefa Clary-Aldringena nebo pro knížete Ferdinanda Josefa z Lobkovic na jeho zámku Jezeří. V roce 1857 namaloval Ferdinand Lepié (1824–1883) romanticky temný obraz Labského údolí s hradem Střekov. Tento autor se věnoval především sakrální architektuře a jejím interiérum, ústecká krajina byla pojata jako dramatická kompozice, kde se ale jako nepominutelné motivy moderní doby objevují vedle sebe pamník na Labi a železnice.

Malířský koutek

Miroslav Houra

Na úpatí střekovské skály u řeky Labe se nachází zbytek původní návsi s patrovými hrázďenými domy, pískovcovým mlíníkem a dřevěnou zvonici. Malebnost tohoto místa lákala řadu návštěvníků, od konce 18. století také mnoho slavných malířů a fotografů. Odtud jeho název „Malířský koutek“. Jednou z nepominutelných výhod tohoto místa je, že mohutná skála s hradem Střekov není bezprostředně konfrontována s moderní architekturou současného města. Pohled na hrad Střekov

Malířský koutek

je odtud stejný, jako byl po staletí. A na jižním svahu hradu Střekov jsou dodnes patrné terasy vinic, které zanikly ve 20. letech 20. století. Z pohledu z Labského údolí přes hrad Střekov se vícekrát ve svém díle pokusil zachytit proměny Ústecka ve 2. polovině 20. století výtvarník Miroslav Houra. Narodil se v roce 1933 v Krhanicích nad Sázavou, studia absolvoval na Univerzitě Karlově v Praze. Od roku 1955 žil v severozápadních Čechách, od roku 1960 do své smrti v roce 2006 v Ústí nad Labem. Ve svém díle se věnoval krajině a lidem. Významná část jeho tvorby je soustředěná v grafických listech, byl uznávaných autorem Ex libris. Vedle obrazů a grafik byl autorem celé řady významných realizací uměleckých děl ve veřejném prostoru, k nejznámějším patří monumentální mozaika v Ústí nad Labem.

Ústí
 poznání

Trasy netušených krás

- I. Ústecká NEJ
- II. Vilová architektura
- III. Zlatá čtyřka
- IV. Umělecká stezka

www.usti.cz

Umělecká stezka

Labské údolí, které se vine malebnými vrchy Českého středohoří, bylo od středověku označováno jako součást Českého ráje nebo Zahrady Čech. Úrodná krajina je plná malebných pohledů a romantických zážitků, které se staly častou a bohatou inspirací nejen pro tisíce prostých návštěvníků, ale také pro nepřeborné množství významných osobností. Právě díla slavných umělců nám zanechala svědectví o krajině a jejich proměnách. A nejen to, v řadě významných a slavných děl nacházíme přímou inspiraci, bez které by nemohla vůbec vzniknout. Mezi poutníky Labským údolím vedle sebe nacházíme slavné básníky Johanna Wolfganga Goetha a Karla Hynka Máchu, dánského pohádkáře Hanse Christiana Andersena, romanopisce Karla Maye a Vladimíra Párala, hudební skladatele Richarda Wagnera nebo Bedřicha Smetanu. Labským údolím prošly také stovky dramatických umělců, z nichž nejslavnější jsou herečka Marlene Dietrich nebo kameraman Frank Planer. A samozřejmě to jsou malíři, grafici a fotografové, kteří již od konce 18. století systematicky zaznamenávali krajinu a její příběhy v proměnách doby i výtvarných stylů. Právě proto je naše trasa nazvána „Umělecká stezka“. Má nejen připomínat slavnou minulost, ale pro dnešní návštěvníky má být také novou inspirací…

Dubický kostel svaté Barbory

Ernst Gustav Doerell

Kostel byl postaven v Dubicích po roce 1579 v dominantní poloze na levém břehu Labe nad vsí Dolní Zálezly. Barokně upraven byl v roce 1643 a po požáru vsi v roce 1820. Od 19. století se vzhledem k nádhernému výhledu do údolí Labe stal vyhledávaným turistickým cílem. Jako krajinná dominanta se stal častým motivem pro díla výtvarných umělců a fotografů. Jedním z nich byl malíř, grafik a fotograf Ernst Gustav Doerell. Pocházel ze saského Freibergu, kde se narodil v roce 1832, do zdejšího kraje přišel v roce 1846. Studoval malbu na pražské Akademii, od roku 1859 až do své smrti v roce 1877 žil v Ústí nad Labem. Doerell byl vůbec první, kdo se na Ústecku zabýval fotografií, ale věnoval se také užité grafice. Jeho malířský odkaz spočívá v desítkách romanticky komponovaných obrazů s množstvím realistických detailů. V nich zachytil proměny historické krajiny v období vrcholné průmyslové revoluce. Doerellova tvorba je především věnována krajině Českého středohoří a Podkrušnohoří. Pamětní deska Ernsta Gustava Doerella je umístěna na skále hradu Střekov.

Labský člun u Církvic (1890)

Ernst Gustav Doerell - Vaňov

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Církvicích

Frank Planer

Nejstarší písemná zmínka o kostele Nanebevzetí Panny Marie v Církvicích je z roku 1352. Z původního gotického kostela zbyla pouze kamenná křtitelnice ze 16. století. Současná barokní architektura kostela Nanebevzetí Panny Marie je z roku 1701. Z této doby je také hlavní barokní sloupový oltář, titulní obraz je z roku 1853. U kostela se nachází v současné době jediná hrázděná zvonice v Čechách. Ta mohla být

Karl Quarck - Labský přívoz

vystavěna také počátkem 18. století, i když její dnešní podoba může být o něco málo mladší. Z první poloviny 18. století pochází také barokní budova fary a socha svatého Jana Nepomuckého. Ta se dnes nachází před bránou ohradní zdi, kam byla přemístěna počátkem 80. let 20. století z původního umístění u cesty na Litoměřice. Malá ves Církvice v kouzelné části Labského údolí s výrazným kostelíkem svaté Barbory na protilehlém břehu řeky patří k ceněným romantickým místům. Dokládá to například fakt, že si právě toto místo vybral pro svoji svatbu v roce 1923 nejúspěšnější filmový kameraman z českých zemí,

Pohled z Církvic na Dolní Zálezly (1899)

Karl Podlipský - Církvice

Frank Planer (1894–1963). Žil a působil v Ústí nad Labem a patřil k nejslavnějším kameramanům zlaté éry amerického Hollywoodu, kam odešel v roce 1938. K jeho

nejúspěšnějším filmům patřily světoznámé „Prázdniny v Římě“ či „Snídaně u Tiffanyho“ s Audrey Hepburn nebo film „Šampion“ s Kirkem Douglasem.

Labské údolí

Údolí největší české řeky Labe v Českém středohoří bylo vždy významným místem nejen pro život zdejších obyvatel, ale také mělo velký význam jako důležitá dopravní cesta. Místní klimatické a půdní podmínky umožnily rozvoj ovocnářství a zelinářství, na druhé straně časté povodně hrozily nečekanou zkázou. Největší historicky známé povodně na dolním Labi se odehrály v roce 1845 a v roce 2002. Pro rozvoj Polabí měla největší význam pravidelná paroplavba, kterou zahájil první český parník „Bohemia“ v roce 1841. O deset let později byla zprovozněna železnice na levém břehu řeky z Prahy do Drážďan. V roce 1874 byl zahájen veřejný provoz na železnici z Lysé nad Labem do Děčína, která byla postavena na pravém břehu Labe. Krajina Labského údolí lákala k nějakému celkovému zpracování. Proto vznikla řada pohledových map Labe, kdy je krajina zachycena jakoby z ptačí

perspektivy. K prvním autorům podobných map patřil drážďanský grafik Carl Beichling nebo litoměřický tiskař Carl Wilhelm Medau. Tato díla vznikala od 30. let 19. století a byla určena především turistům a cestujícím na labských parnicích nebo v prvních vlcích. Jedním z vrcholných děl tohoto žánru je pohledová mapa železnice a paroplavby na trase z Prahy do Drážďan, kterou vytvořil grafik Karl Brantl (1801–1871) v roce 1858.

Sebuzín

Ludwig Richter

V malebné kotlině, kterou protéká Tlučeňský potok, se nachází ves Sebuzín. Od severovýchodu ji obklopuje hora Varhošť s rozhlednou na vrcholu a s rozeklanou Krkavčí skálou, od jihu pak hřeben Trabice s vrchy Velkým a Malým Deblíkem. Chráněné údolí bylo vždy vhodným

Ludwig Richter - Bouře nad Střekovem

místem pro ovocnářství, které se rozvíjelo až do 2. poloviny 20. století. K nejproslulejším malířům, kteří byli někdy činní v tomto kraji, patří Ludwig Richter (1803–1884). On sám byl častým hostem právě v těchto místech, výslovně jmenuje Sebuzín, Dolní Zálezly, Ústí a další blízké lokality, kde čerpal náměty pro své kresby a obrazy s motivy českého venkova. Kresby se zachovaly v několika skicářích a jsou jedinečným dokladem Richterových jednotlivých zastávek po jeho cestě. Světově se Ludwig Richter proslavil malbou „Přívoz pod Střekovem“ z roku 1837. K dílu se připravoval několika desítkami kresebných studií od roku 1834. Dnes je originál díla vystaven v drážďanském Albertinu.

České středohoří

České středohoří se rozkládá na 1265 m². Většina jeho území patří do stejnojmenné chráněné krajinné oblasti. Nejvyšším vrcholem je Milešovka (837 m), nejnižším bodem je hladina Labe v Děčíně (121,9 m). Maximální výškový rozdíl tedy činí 715,1 m. České středohoří je nejmohutnějším projevem sopečné činnosti v Česku. V oblasti převažují čedičové horniny. V mladších třetihorách, někdy před 23 miliony lety, začaly růst z pískovcového podloží sopečné kužely. Před asi pěti miliony lety vodní toky obnažily ztuhlé podpovrchové magma a prohlubovaly údolí, což dalo Českému středohoří majestátní krajinný ráz. Jedním takovým údolím je Porta Bohemica, kterou vymodelovala řeka Labe. Dalším z řady významných krajinářů 1. poloviny 20. století, kteří zachytili ve svých dílech krásu labské krajiny a Českého středohoří, byl Karl

Karl Quarck - Labské údolí u Církvic

malířských děl. Karl Quarck zemřel v roce 1949 v Drážďanech.

Brná

Carl Wilhelm Arldt

Původně tvořilo malebnou vísku Brná pouhých třináct usedlostí, místní zemědělci se věnovali ovocnářství a vinařství. Vše se změnilo s industrializací kraje v 19. století a Brná začala rychle růst. Obec si ale dlouho udržela zemědělský charakter, především díky tomu, že se stala rekreačním zázemím pro nedaleké Ústí nad Labem, jehož je nyní součástí. K nejproslulejším pohostinstvím v Brné patřil dnes již zavřený Penzion Srdíčko. Jako hostinec ho postavil již v roce 1728 Mathias Klein. Z nejslavnějších hostů zde pobýval v roce 1897 německý spisovatel dobrodružné literatury Karl May, který zde psal román „Vánoce“. Karl May znal tento kraj již dříve, měl zde přátele, kteří se čas od času v jeho dílech objevovali jako literární postavy. Určitě proto mohla být jeho inspirací také dramatická krajina rozeklaných skal v Průčelské roklí v Brné. K té lze dojít ulicí Karla Maye, odkud vede přes dva kilometry dlouhá hluboká skalnatá rokle mezi Brnou a Němčím s převýšením asi 480 m. V její dolní části byla vybudována naučná stezka „Pod Vysokým Ostrým“. Dominantou rokle je krásný útvar Výřích skal s kamenným mořem a při dobrých vodních podmínkách jsou na potoce ke spatření